

БЕОГРАДСКЕ ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО УЕЛАНКУТ НА ТАБАКУ
 Цена за Србију:
 на годину . . . . . 6 дин.
 за пола године . . . . . 3 дин.
 за стране земље на годину . . . . . 9 дин.

УРЕДНИШТВО и АДМИНИСТРАЦИЈА
 ЈЕ У ЗДАЊУ
 ОПШТИНСКОГ СУДА

Цена је огласима 6 дин. пара од врете
 Преглату ваља слати уручионом на општин-
 ски суд а све кореспонденције на уредника
 РУКОПИСИ НЕ ВРАЋАЈУ СЕ.
 Н плаћена писма не примају се.

ГРАЂАНСВУ ВАР. БЕОГРАДА

Указом Његовога Величанства Краља Србије Милана Првог од 14 ов. мес. одређени су избори народних посланика за сазвану Велику Народну Скупштину, и ти се избори имају извршити на дан 20. Новембра ове 1888 године.

На основу тога, и сходно 25-ом члану изборнога закона скупштинског, Суд општине београдске позива грађане вароши Београда да 20. Новембра т. г. дођу у општинску кућу на

ИЗБОРНУ СКУПШТИНУ

ради избора

ОСАМ ПОСЛАНИКА ЗА ВАРОШ БЕОГРАД

за Велику Народну Скупштину која је сазвана за 1. Декембар ове године.

По члану 27-ом изборнога закона, скупштина за избор народних посланика, отвара се тачно у осам часова изјутра одређенога дана.

На скупштини за избор посланика има право гласа сваки српски грађанин који је пунолетан и плава држави грађански данак на имање, рад или приход; а грађански данак сматра се да плаћа онај, који по закону о непосредном порезу не плаћа мање од преко 15 динара на годину (чл. 46. устава чл. 17. избор. закона и чл. 95. зак. о непосредном порезу).

Члан 18-ти изборнога скупштинскога закона, не даје право бирање онима:

- а), који стоје код другог у служби, под платом или издржањем а по закону о непосредном порезу плаћају испод 15 динара данка годишње;
- б), који су осуђени због злочинства, за време докле се не поврате у права;
- в), Који су осуђени због престапа, који доноси губитак грађанске части, за време док траје губитак праћа;
- г), који се налазе у затвору или притвору судском због злочинства или престапа, поменутог у тачци 3. и 4.;
- д), који су судском пресудом осуђени да су злоупотребом своје власти, претњом, поклоном или обећањем поклона за себе или за другог радили, да за посланика изабран буде, или за које се докаже да су свој глас продали -- за време, докле је пресуда одредила;
- ђ), којима је стедиште отворено, до свршетка;
- ж), који су под старатељством; и
- з), којима устав (последња тачка 48-ог члана) забрањује бирати.

Сваки пуноправни бирач може бити изабран за народног посланика, ако још има и ових услова:

- а), да је навршио 30 година;
- б), да плаћа годишње преко 30 динара у име непосредних пореза и
- в), да не спада у изузете чланом 48-им устава земаљског.

Гласање ће отпочети у 8. часова изјутра и трајаће непрекидно до заласка сунца: а тада ће бирачки одбор, и ако сви бирачи не буду дошли и гласали, по члану 33-ем избора закона скупштинског, решити и огласити да је изборна скупштина свршена.

Сваки бирач може само лично дати свој глас.

По закључку седнице општинскога Суда од 20. Октобра 1888. год. у Београду. Абр, 862

Деловој

Председник општине београдске

СПАСО ХАЦИ-РИСТИЋ

ЖИВКО КАРАБИБЕРОВИЋ

Право гласа на изборној скупштини и поред свих испуњених услова, може имати само онај грађанин који је у азбучни списак заведен раније од дана избора скупштине. Према томе треба сваки бирач, који мисли користити се бирачким правима, да до дана скупштине узме из благајног одељка, сам или преко другог, број под којим је заведен. Тако ће и брже гласати.

СЛУЖБЕНИ ДЕО

САСТАНАК

одбора општине београдске

држан 3. Септембра 1888. год. у Београду

Почетак у пет ипо час. по подне

(по стенографским белешкама)

Били су: Председник општине г. Живко Карабиберовић, члан суда г. Јанаћ. М. Јанковић, чланови одбора г. г. Ергур Миленковић, Мил. Јанковић, К. Петровић, Рад. Драговић, Мил. Банковић, Н. П. Михајловић, Св. Боторић, Св. Каранешић, Гл. Јосиповић, К. Црногорац, К. Д. Главинић, Б. С. Новаковић, М. Ж. Маринковић, Дим. Наумовић, Милан Јоксимовић.

Председник. Молим вас господо, састанак је отворен. Изволте чути протокол последњег састанка нашег.

Секретар прочита.

Св. Боторић. Ја имам да приметим нешто на овај протокол. При читању извештаја комисије о клању стоке, ту стоји „да остане као што је до сада“, а није казано да је решено, да се та правила допуне.

Гл. Јосиповић. После је решено, да се одреди комисија, која ће прегледати та правила, па да се не би бирала друга комисија, решено је, да ова уста то учини.

Председник. Ви сте решили да та уста комисија претресе и допуни та правила, па ако се нађе, да нема довољно стручних људи, онда да има права, да потражи у помоћ још кога. (Тако је. Али тога нема у протоколу) Примали одбор да ова исправка уђе у данашњи протокол (Прима).

Пре него би прешли на дневни ред, и ја имам да приметим да није у протокол ушло и то, да нам повластичари за фабрику палидрваца плаћају годишње киреје за закупљено земљиште по 1.000. дин. на колико сам, као што сам вам саопштио, успео склонити их. (Прима се)

На дневном реду имамо најпре изјаву повлашћеника за извозњу љубрета који траже да се уговор раскине. Биће вам познато да је Управа вароши усљед веће жеге била наредила да се по дванут недељно љубре извози. Она је наредила да се то чини понедељником и четврком, а повлашћеник налази да му је немогуће; па с тога, и што му и иначе вели, грађанство не плаћа уредно таксе, ниште од нас пристајак да раскинемо уговор.

Ваше је господо да решите како да поступимо, чега ради ја сам изискао мишљење нашега правобраниоца; по пре тога допустите ми само да вас подсетим колико користи свима нама — грађанима — ова служба доноси: данас не одговара за неизвозњу љубрета ни сопственик зграде ни закупца, него повлашћеник, а при том љубре се извози познатно јефтинију цену, од оне коју је раније сваки појединац морао да плаћа. Ја сам дејствовао и код полицијске власти да се наредба измени или и само протумачи тако, како би повлашћеник могао извозити два пут недељно али да не мора то чинити само у два дана, него редом.

Изволте чути реферат правобраниоца. (Прочитан).

М. Банковић. Ја бих желео, да чујемо прву наредбу управе вароши.

(Прочитана).

Председник. Као што видите, ова прва наредба збунила га је и поплашила. Он је долазио код мене и ја сам му обећао помоћ. Но он је више показивао жељу, да се уговор раскине, а не да му се помогне. Ја не могу оно што

сам помагао, што сам управо и сам увео, да рушим без разлога; чинио сам све могуће и успео од управе издејствовати одобрење да се извозња врши два пута али преко целе недеље; у томе случају таљигаши не би смели извозити. Он се је уговором обвезао да два пута извози љубре а да му се указује помоћ од општине само на случај да му грађанство не буде тачно плаћало таксе.

Он је без сумње у след речене наредбе управине могао претрпети неке штете; али све што би му се дало учинити, јесте опростити му аренду за месец Август.

Д. Наумовић. Види се, да му је и полиција доста попустила, јер је износио љубре и празником, кад сав свет почисти каадрму.

Има од њега доста неуредности. Он тражи и више него што је уговорено. Ето код мене је досада наплаћивао 6 гроша, а сада тражи 9.

Председник. Има тарифа она је штампана у новинама, па сваки који мисли, да му је више наплатио, нека потражи новине, па ће видети. То се да лако поправити. Ја држим да је ова установа у толико добра, што смо навикли једно друштво, да врши тај посао.

Београд ће се развијати па ће доћи и то реме, да се улице чисте, и онда ће бити тај посао лакши. Ја мислим да је ово једна проба, да би могли даље и даље ићи.

Д. Наумовић. Само да се празником и недељом не износи.

Председник. Ја мислим, да то треба полиција да нареди, оставимо то њој. Ми то нисмо предвидели у уговору, па не смемо наређивати оно, чега нема у уговору.

Б. Новаковић. Можемо му и ми сами наредити. Томе уговор ништа не смета, јер то није противно уговору.

М. Банковић. Ја мислим, да ће он сам пристати, да не носи недељом; а ако он не пристаје, ми можемо упутити молбу Управи Вароши, да им она то забрани.

Председник. Г. Правник каже, да то не би реметило уговор.

Б. Новаковић. У уговору је казано, да он носи два пута на недељу; кад је тако, онда му можемо одредити дане, у које ће носити.

Св. Каранешић. Ја сам хтео да кажем односно оне модификације, да би му се нешто учинило за месец Август. Али, кад се зна, да је он на више места био неуредан, онда му не треба ништа попустити.

Председник. Сви грађани без разлике, који су се ту жили, они су добили право да му не плате више; дакле они ће то њему да одбију.

К. Црногорац. Чини ми се, господо, да у уговору стоји да је он обвезан да мора да затвара кола, и да буду толико отворена, колико да се може спустити љубре.

Ово што каже Ђир Мита, да је непријатно, што износи празником, не само да је празником непријатно, него је и иначе и за око, и по здравље.

Треба му наредити, да он затвара кола, јер он не сме да остави отворена кола.

Гл. Јосиповић. Ја ћу да кажем нешто односно накнаде, што сте Ви казали, да би требало да му се да за месец Август.

Ја мислим, да је то изазвала сама његова неуредност да тога није било, не би ни дошло до Управине наредбе. Дакле кад је он узрок томе, онда нема права на накнаду.

Председник. Сад треба да се донесе дефинитиван закључак.

Као што сам видео, ви сте сви за то да се одржи уговор, а на ваш захтев чули сте по други пут мишљење нашега

цркви брашноца да раскидању уговора нема места, нити има опасности по општину ако не пристанемо на понуду повлашћеника.

Одобравате ли да раскинемо уговор? (Не одобравамо).

Св. Боторић. Ја бих вас молио, да нам кажете, шта је с рачунима што су послати главној контроли, од 84, 5 и 6 године; јесу ли тражени натраг?

Председник. То нисте решили, да се траже натраг.

Св. Боторић. Онда молим вас, да решимо, да се то стави у дужност суду да иште те рачуне.

Председник. То би био нов предлог. Он се у овој седници пошто нема 21 одборник не може решити. Но ја ћу тај ваш предлог изнети у првој идућој седници.

К. Црногорац. Кад сте изволели пустити г. Боторића да пита за рачуне од 84, 5 и 6 год., дозволите онда и мени да запитам: шта је с комисијом, која је одређена, да прегледа рачуне од 85 год. И ја сам био одређен за ту комисију.

Председник. Што се тиче те комисије, она се није могла сазвати за то, што се, као што сте се могли уверити из наших листова држе често лицитације (скоро сваки дан) те рачуноводство не може друго да ради, по што је тим послом јако заузето. Но чим се та ствар сврши, одмах ће се то узети у посао.

К. Црногорац. Примам одговор. Међу тим по закону, ми, као одборници, можемо да прегледамо само оне рачуне који су били пре нас на годину дана. А ево на нас је дошло да прегледамо и из ранијих година. За то треба да похитамо

Председник. Молим вас, господо, дозволите, да вам нешто изнесем што није стављено на дневни ред (Ја бих молио да за ово одредимо само једну комисију).

У нашим званичним новинама има једна наредба г. министра народне привреде односно кантара општинских у целој земљи. Да би се учиниле олакшице извозној трговини нашој, г. министар ослобађа све што се извози од мерине. На томе је радила једна комисија у министарству. У комисију коју мислим да би требало да изберемо, нужно је да уђу стручни људи трговци — правници; да размисле шта ћемо да радимо.

Ове године стоји приход у буџету од кантарије 70.000 дина. По овој наредби каже ми наш главни контролор сведена је та цифра на пола. И ја сам био позван једнога дана у седницу, по пошто нисам имао никаквог овлашћења, нисам им могао дати реч али сам казао као грађанин, да ће мо помагати ту ствар. Мислио сам да ће та ствар доћи у одбор те да он то реши, и ми би се одмах постарали да нађемо други приход, да попунимо празнину која је дошла услед ове наредбе. Ово је за нас животно питање а незгода је у толико већа што је близу и крај рачунској години. — Будемо ли се морали лишити ове цифре прихода, морали би учинити накнаду с друге стране; и о томе има комисија да размисли.

Ја мислим да позовемо ону комисију, што је одређена за кантаре, да реши и ово питање, а ја ћу послати и нашег контролора који зна све те расписе г. министрове.

Гл. Јосиповић. Ја сам читао ту наредбу г. министрову она се мени допада и мислим, да треба да се усвоји. Јер мислим, приход од кантарије, није за то да га општина наплаћује зато, да би имала што више прихода, него зато, да се право мери. И она треба да наплаћује колико за свој труд.

Председник. Па добро. Комисија ће већ рећи своје. Ја додајем само толико да нам је дужност да водимо рачуна и о патриотизму и о нашем опстанку.

Тој комисији да додамо још неког правника.

(Изабрани су: Милутин Марковић, Јаков Вајлони, и Тодор Михајловић).

Председник. Дакле ова ће нам комисија поднети воје мишљење о том; шта треба да чинимо, да не би претрпели штете и окривили буџет прихода. (Тако је)

Ја сам, господо, ставио на дневни ред питање о калдрмисању вароши. Многима је од госпоре одборника познато да је то питање више пута код нас покретано, а ја сам вам давао неку наду да сам на томе радио и да сад радим.

Из овога акта видећете, да сам пре два-три месеца добио право од г. министра народне привреде да можемо у топчидерским мајданима vadити камен за потребу наше вароши. А то смо тражили с тога, што је један странац долазио да начини предлог за калдрмисање вароши, и то на томе основу да му се не мора све на једанпут платити. Он је тумарао по свој околини Београдској и није нигде нашао бољи камен за израду коцкасте калдрме него у топчидеру, и онда сам се ја постарао да г. министар одобри, да можемо тај камен у топчидеру радити.

Он је довео своје људе и тамо раде већ 15. дана: начинио је разне мустре од коцака и поднео је једну понуду, коју ћу вам прочитати, а кад се прочита, онда ћу вам казати шта ја о томе мислим. На данашњи начин не би могли никада решити питање о калдрми и задовољити све грађане јер, док једну улицу поправљамо друга се поквари.

Сад изволите чути шта он предлаже.

Секретар прочита.

Што се тиче овога камењарског рада, изостављајући на страну копање земље и друго, он хоће све сорте камења да прими на себе. Ја сам гледао како он ради. Камење првога реда то је оно камење, које се изради без фелера, — други ред, то је мањи, а трећи је ред онај отпадак, који није сасвим правилан, т. ј. четвртаст, али је опет раван.

Овај камен, који је донешен из мајдана Ресничког показало се да није добар квалитет, а овај топчидерски камен сасвим је бољи квалитет и другчији, а што је најглавније и што ми се допада, предузимач с којим сам ја говорио гарантује за калдрму за три године, а свака калдрма после три године постаје стална, и кад би нам тако гарантовао овај у улици „кнеза Михајла“ он би у року од три године морао правити нову калдрму. Дакле, овај би предузимач правно од новог камена три квалитета, један коцкаст, други који није сасвим коцкаст али је раван и трећи тесан. Од старог камена који већ постоји, од тога би он радио тесан камен т. ј. половину тесаног камена и за тај камен тражи 6. дина, а кад је од новог 9. дина; међу тим од овог ситног камена тражи само 4¼. Дакле од њега би се морало узимати два шестарна, један полушестар а остало би узели од старог.

Што се тиче копања о томе мислим не треба ни говорити.

Дакле ја мислим да општина реши: хоће ли начелно да усвоји овакав предлог, јер нужно би заиста било да се зна и ако би хтела да општина усвоји, онда би ја имао да кажем ово. Један Белгијанац долазио је овде за време председништва г. Богићевићевог и нудио се, да ово изради на отплату. Ја мислим да кажемо овако: на све што изради да му издамо облигације па да му дајемо постепено и пр. 10 до 12 процента годишње, и ако нам направи више калдрме и дуг ће наш трајати дуже. Ја рачунам да ћете средином начинити са коцкастим каменом, а остало са другим, и то не све уједанпут, јер кад би сав Београд прерадио, то би се учинило за 5—6 година али би коштало много скупо, најмање 4 милиона, што ја неби могао да примим и са толико општину да обежем, но мислим, да би добро било да усво-

тимо у начелу, да се на овај начин Београд калдрмише и ако то усвојите онда можемо позвати и оног другог предузимача, па онда ко нам буде боље конвенирао, с њиме да закључимо.

Светозар Караџевић. Ја би имао да учиним на председника једно питање.

По вароши се разнео глас да смо ми закључили неки велики зајам за велика предузећа. О томе треба и ми одборници да се обавестимо те да знамо на чему је ствар.

Председник. После онога нашега састанка о водоводима ја сам сматрао да сам дуван да покушам, где може општина да нађе готова повца ради прављења водовода, канализације а нарочито кеја. Ја сам на томе радио, и имам о томе неку кореспонденцију. Нисам хтео о овоме да говорим, док дефинитивно не свршим али разуме се да би то све изишло пред вас на решење, и то би зависило дакле од нашег одобрења.

Светозар Караџевић. Ја држим да треба да се изнесе те да се зна на чему је ствар, јер овакови гласови не служе ни вама ни нама на углед.

М. Јосимовић. Ја мислим пошто је то нови предмет, да сматрамо ово питање сад као интерпелацију па да нам г. председник у идућој седници одговори, шта је урадио.

Председник. — Ја могу и сад да вам дам да прочитате шта сам радио. Ја немам никакве тајне. Ја имам неколико писама и могувам их дати да прочитате и да видите у ком сам правцу радио; али господо ви знате да су то ствари, које се раде у тајности, јер онда чим се дозна долазе разне конкуренције и ствар кваре. Ако хоћете да оставимо за другу седницу, онда добро.

Светозар Караџевић. Ако имате што о школама да свршимо, онда је то прече, а ово да оставимо за другу седницу па ћемо моћи јасније видети у чему је ствар, јер ће мо и времена више имати.

Председник. О школама не може се сад говорити пошто и није стављено на дневни ред, а и г. Милојевић није овде.

М. Јосимовић. Ја мислим да је и ово питање о калдрмисању врло важно и да га треба оставити за другу седницу.

Милан Маринковић. Ја мислим у начелу нико није противан ни за водоводе, ни за калдрму ни за осветлење, но само сад треба да знамо шта је најбоље и да видимо можемо ли то извршити или не можемо.

Председник. Овде је главно да се у начелу реши: хоће ли општина да уђе у те послове, јер иначе без тога не може се ништа.

Што се тиче калдрме, да јемствује за три године, та игра врло велику улогу и то је врло добар услов, јер наша калдрма ни једна не траје више од три године.

Светозар Караџевић. Ја ипак мислим, треба предходно да знамо дали можемо да извршимо то, јер извршење тога питања засеца у врло велике суме.

Председник. Онда ја мислим да то изнесем у идућој седници, а што се тиче мога гледишта могу казати да тај зајам неби много изнео. Ја сам преговарао био један зајам од 8. милиона и та сума неби довољна била ни за водоводе, канализацију ни за тако звани кеј, а ово је врло нужно за нашу трговину, јер ако не осигурамо трговину, онда не треба ни варош улепшавати. Ја мислим, да ћемо се сви сложити у томе.

Светозар Караџевић. Што се кеја тиче, у колико сам ја чуо, то ће држава сама да прави.

Председник. Да не буде то услед оне комисије у којој сам ја био члан. Сем тога, ми требамо и школе 8. милиона није много за све потребе, а више за сад не би се смео задужити. Ако овај понуђач не би пристао да му дајемо 120.000

дин. годишње, колико у буџету на калдрму имамо, онда може пристати онај други белгијанац. Дакле ако господо пристајете на ово у начелу, онда можемо решити да се у начелу прима,

Свет. Караџевић. Кад има 120.000 динара из које би суме могли покривати интерес и отплату, онда мислим да би могли у начелу да решимо, али ако немамо ништа онда шта да решавамо.

Председник. Има Сто десет хиљада динара.

Свет. Караџевић. Мислите ли ви да се пре изврши калдрмисање од канализације?

Председник. Не мислим. Не би се могло ни извршити. Но идућег пролећа ја мислим да морамо водоводе правити. Ви видите, да на сваком кораку добијамо опомене, да ништа не радимо, да се не бринемо.

Миливој Јосимовић. Ја сам хтео о том предлогу за калдрмисање да проговорим коју реч. Ја мислим да калдрма која ће сама по себи да кошта много и не би се могла извршити за кратко време, него ће то трајати 10 — 15 година. Разуме се и нема сумње, ми у начелу не можемо ништа имати против тога, да приступимо грађењу калдрме, али сам противан овоме начину

Он хоће да зна хоћемо ли приступити томе, па онда да он ради. Ја не могу дати мој глас за то, што и то није проста ствар, јер и ту треба знати у напред шта треба да се уради. Није он једини предузимач те да нам он каже шта је камен и како се гради калдрма. Оно што ми кажемо то треба да буде меродавно. Наши људи треба то да поруче и да кажу да калдрма треба оваква и оваква да буде и овако да изгледа.

Ја већ према његовим ценама видим, да није свето што он каже. Н. пр. за откопавање, за транспорт и т. д. То су одсудно претеране цене и немају смисла, нити он може знати и цену дати, кад не зна ниво те да калдрму градити може.

Ми не можемо градити по целом Београду једнаку калдрму, него овде овакву а онде онакву. Треба дакле најпре знати шта се хоће. Ја сам чуо да се мисли та коцкаста калдрма правити без подлоге. То не може бити.

Општина треба предходно да посвршава све предходе радове за овај технички посао, па онда, да се упушта у предговоре. Грађење калдрме није тако страхан посао, да се не може нико други наћи, с тога мислим да би се овај посао конкурсом боље извршио и извесно је да би се и јефтиније погодити могао. Општина не треба да пригрли само овога једнога па никуд даље. Општина треба све тачно да зна шта коће да прави, које улице да се калдрмишу са коцкастим а које другим камењем, па онда да састави свој предрачун и према томе да савлажује цене.

Што се тиче финансијских услова, о томе ја не знам ништа казати.

Председник. Ја сам господо разговарао с тим предузимачем Ја нисам мислио да правимо у улицама где он хоће и како хоће, него одбор сам да одреди. Средином вароши може да се метне коцкасти камен и то у оним, где одбор каже На. пр. у улици књаза Мијајла. У другим улицама може да буде и јефтинији камен, а оним улицама где слабо има света може се метути и проста калдрма, то одређивање показаће шта ће калдрма коштати

Миливој Јосимовић. Кад он говори о калдрми првог, другог и трећег реда, он већ замисља већ да има неку калдрму по којој ће се управљати. Ми можемо казати нећемо калдрму као што он хоће, него хоћемо оваку и оваку и казаћемо, ту ће бити толико песка, толико овога толико онога

камена и т. д. Он нам не гради цене према ономе шта нам треба.

Председник. Ја сам говорио с њим и доиста он не мисли да меће подлоге. Он вели да је у мађарској градио без подлоге.

М. Јосимовић. Из тога се види, да је он човек који неразумне посао, јер ни једне вароши неће бити, која ће градити калдрму без подлоге. Ја чак неверујем ни то, да у Мађарској граде калдрму без подлоге.

И ова садања наша калдрма прављена је тако без подлоге па видимо каква је.

К. Главинић. Ово је питање више техничке него финансијске природе, с тога ће ме извинити поштовани одбор што ћу почети мало из даље.

Пре свега морам да проговорим коју реч о прекорима који нам се чине у јавности и који ако изгледају на први мах да су умесни опет, по моме мишљењу нису на своме месту.

Нама се пребацује у јавности да ми животна питања споро решавамо. Мени се чини да то не стоји. Господи која су до јуче седела на нашим местима довољно је познато каквим се тешкоћама општина, према данашњем буџету, бори да своје потребе подмири. Да је буџет од 10—12 милиона онда би се ти послови свршили врло брзо али са сто или сто двадесет хиљада динара одређених за калдрмисање не иде тако брзо као што се хоће. Београд живи већ 50 година као престоница и он је досад урадио врло мало за подмирење својих потреба а сад се захтева да све те послове посвршава данашњи одбор.

Што год се сувише брзо ради може да кошта и скупе и да буде сасвим противно ономе што се очекује. С тим већу да браним ни садањи одбор и кажем да би се могло мало више урадити; но ипак, не стоји ни оно, да се не ради ништа.

Ово питање које се сад износи покренуто је по одавном и ја сам то са свим случајно сазнао од самог предузимача.

Тај човек, сазнавши да сам одборник општински и да се као такав интересујем за овакве ствари, био је толико љубезан те ме је позвао да са њиме одем до мајдана у коме је обрађивао камен ради пробе. Том сам се приликом уверио да се он у томе послу разуме врло добро, да има изведбане раднике и да је у стању да нам спреми камен какав хоћемо.

Но спремање камена треба одвојити од питања целокупног калдрмисања.

Да је раније образована једна комисија од стручњака те да ова донесе један генерални план о калдрмисању вароши, ми би данас могли да приступимо решењу овога питања; али овако, као што стоји ствар данас, ми неможемо да приступимо решењу, јер се бојим да неучинимо погрешу пошто сам и ја мишљења, да калдрма, без добре подлоге, неможе бити особито добра.

Ја кад сам видео у понуди калдрму прве класе и цену од 16¹/₂ динара, могао сам да кажем да није скупо; но и ја велим, да је погрешно мишљење тога предузимача да не треба подлоге.

Сва предходна питања треба прво пречистити па тек онда приступити главном послу, и ја би био за то: да се избере једна комисија која ће у друштву са општинским инжињером, или ако овај не може да стигне, да узму једно техничко лице, нарочито за овај посао, па да то комисија прорачуна колико треба камена. Она да одреди тачно која ће се улица којим каменом патосати и пр. — ова и ова улица калдрмисаће се овим и овим каменом а та и та улица овим каменом и т.д. и да нам поднесе тачан рачун, шта ће све то коштати, па кад се све то сврши онда тек да приступимо

дефинитивном решењу, јер доиста, господо, Београд се више неможе калдрмисати онако као што је досада било, већ се мора снабдеи модерницом калдрмом и мора њи и калдрмисање као што се и у другим државама ради; но стоји и то да се Београд не може ни за 10 година калдрмисати, нити би било разумно подићи калдрму у целом Београду. Нивелација још није готова и на жалост, решење тога питања још се једнако протеже.

Што се тиче питања, да ли се може калдрмисање почети, него што се приступи грађењу водовода, на то питање велим, да ће се водовод вероватно, моћи до године почети ако буде потребних средстава а разуме се да треба у једно исто време да иде и канализација.

Дакле ништа више немамо ми данас него да изберемо једну комисију, која ће све то да проучи и спреми па изнесе у другој седници, па онда да се донесе одборска дефинитивна одлука (одобравање)

Гргур Миленко. Ја сам хтео да кажем, да не треба у начелу ово усвојити и за то што се сви јавни послови дају конкурсом. Са тога и што је казао г. Главинић сви послови треба предходно да се сврше и онда решење донесе.

Ми знамо да све наше одлуке вреде кад их надлежна надзорна власт одобри а зна се и најмање ситнице, као што је кречење школа па и то не вреди ако се не одобри, а камоли овако огромни рад, који на милионе кошта.

К. Црногорац. Ја потпомажем г. Главинића потпуно и сад требамо да изберем комисију па нека те послове што пре посвршава.

Председник. Ја господо немам ништа друго да кажем до то: да сам сматрао за моју дужност да се одазовем ономе јавном мишљењу, које је потпуно оправдано. А што се тиче овог ешења и против тога немам ништа као што немам ништа против ни да се конкурсом то изврши јер ви и сами видите, да сам и сам казао, да се позове још један предузимач. И сам нисам мислио да се овај посао сврши без комисије; но ипак кад би се решило у начелу да општина хоће да уђе у те послове и комисија би одређена била, сем тога ја ни сам ни смео предлог да примим, него сам казао: ако хоћете да примите у начелу, онда тек да се приступи даљем раду. Иначе се ствар може дуго протезати.

М. Јосимовић. Баш то у „начелу“ не може да се прими јер он тако разуме, ако се прими у начелу, да онда он добија неко првенствено право и одмах вели да узме раднике и предузме прављење камена.

К. Главинић. Ја мислим да се неће ствар протезати ако се буде овако правилно радило. Истина је да кад комисија ради, да она мора мало дуже радити, јер она дубље у ствар улази али ипак стоји и то да ми сами морамо казати шта нам треба; а не дато од њега очекујемо. Понуђач доиста познаје добро посао а верујем и да је извршио калдрму и у Мађарској. Али тако исто, и бив. предузимач за грађење водовода г. Мале из Париза извршио је многе водове, али при свем том ни смо могли примити његову понуду.

Председник. Ја писам казао, да се прими, него сам казао да се реши у начелу; па сам и за то да чујемо и друге а и они да чују да смо примили у начелу да тај посао одпочнемо.

Коста Главинић. Кад ми једанпут знамо колико нам треба квадратни метара калдрме и колико ће то да кошта, онда можемо брзо да пречистимо питање: хоћемо ли зајам или ћемо да нађемо предузимача коме ћемо давати годишње отплате. Кад имамо у буџету 120.000 динара за калдрму онда нама не треба 5 или 8 милиона динара на једанпут да узимљемо него ћемо прве године да му платимо онолико

коликко је израдио. Ја сам и мало пре казао, да сам с тим предузимачем био тамо гди се камен гради, прегледао сам сав израђени камен и посматрао рад, и казао сам: да он уме добро да ради, али, друго је питање калдрмисање целе вароши. За то треба да се образује стручна комисија па да се припреми шта треба и да оцени како ваља.

Овом приликом молим и за то, да се образује једна комисија за грађење Београдских школа која ће утврдити основе, нужне за израду пројекта за основне школе. те да не буде онако како је било.

Коста Црногорац. Министар Грађевина прописује правила какове треба да су школе.

Коста Главинић. Са овим општинским техничким персоналом који сад имамо, не можемо све те послове посвршавати, јер док један инжењер мора да премерава имања и издаје ташије, други се инжењер бави нивелацијом. Тим људима, не можемо натоварити израду планова за школе ни за то што они нису архитекте већ инжењери, с тога предлажем: да се за израду нужних пројеката за основне школе, ангажује нарочито лице од наших стручњака који се баве архитектуром.

Ако пак будемо овако радил и у будуће као што се сад ради, ми не ћемо до школа доћи ни за 5—6 година већ ћемо плаћати велике киреје за приватне, неподесне грађевине.

Свет. Караџевић. Кад имамо довољно наших општинских инжењера, који би могли да стигну да нам израде све што треба, а међу тим нам предстоје многа велика предузећа, онда ја мислим требало би да израчунамо колико нам инжењера још треба — 2 или 3 — па да умолимо г. министра грађевина да нам да инжењере од персонала свога који би после подне на томе радил и у општини, а то би држим могло да буде пошто они у министарству раде само до подне.

Миливој Јосимовић. Ја сам мислио да у једној од седница одборских које долазе, донесем нарочити предлог о томе. Све ове ствари не могу овде да се оцене као што треба док не прођу најпре кроз једно јако и стручно одељење инжењерско, које општина треба да има. Све што се буде градило у општини: куће, школе, калдрме, водоводи, канали, — све то треба предходно да је проштудирано у томе одељењу инжењерском; све то треба да се пропише до ситница, да се зна како да се ради и шта све треба да буде па да посао испадне ваљано. Иначе радити и даље као што се радило до сад, то би све био један крпеж, који неби ништа вредио; могли би да, се осакати — да Бог сачува! Ово изгледа врло проста ствар. г. председник је мислио да може ово сад у начелу да се усвоји, али, да је имао при руци једно такво одељење, оно би могло да га обавести о ствари, и уверио би се да то није никако проста ствар, да се може тако олако да прими.

Председник. Молим вас да објасним није био мој предлог да се ово прими сад са свим, него ја сам рад да знам јесте ли у начелу за то да се на овим основима ради. Ми не би казали да усвајамо његов предлог него само начелно зато само да у овом правцу радимо и да у смислу овога рада питамо и друге предузимаче који би били вољни да у овом правцу понуде општини услуге. Ја сматрам да овим чиним општини једну услугу што сам настојавао да се дође до овога — али видим да нека господа то друкчије схватају. Ко овакове послове ради, разуме се треба да је човек стручан и практичан. Овоме човеку с којим сам преговарао, признаје се стручност. Што се тиче капитала о томе треба да размислимо. Ортак овог предузимача долазило је такође,

али он није хтео да се прими овог посла. У почетку ја сам мислио да ће односно исплате капитала најбоље бити ако уговоримо да плаћамо годишње анунтет на зајам који би ово предузеће повукло.....

Мил. Јосимовић. То је не природан пут. Ви не можете добро ни да се упуштате у погодбе за зајам, док не знате тачно по ситница све што нам треба да урадимо у овом предузећу.

Св. Караџевић. Да се у Београду није већ отпочело калдрмисање коцкастом калдрмом, онда сад би то сви у начелу примили без једне речи; али по предлогу једнога странца да сад макар и у начелу усвојимо ово што он хоће и како он мисли да ради, ја држим да све не би било добро, и бојим се да не би било оно исто као кад је пре нас примљен овде некакав предлог извесног странца о трамвају. С тога треба стручна комисија да проучи сву ствар и да пропише све што треба до најмањи ситница, да каже шта ће све то коштати у ствари, па тек онда да се упуштамо у погодбу.

Председник. Како се може упуштати у преговоре кад немамо цене?

Мил. Јосимовић. Те баш треба инжењери да одреде а не да их одређује један странац по својој вољи и ми да то у начелу усвајамо.

Председник. А то не; али, ја сам видео предрачуна наших инжењера по којима је изишло да кошта 21 динар кв. метар калдрме! А овај човек тражи 16 за такв исту калдрму, а без тога предрачуна.

К. Главинић. Ако је калдрма као што треба предрачуњења није много ни 21 динар за метар — Има разлике између калдрме и калдрме.

Председник. Опростите — али наша општина није у стању да прави калдрме првог квалитета.

К. Главинић. — Ја држим да све ви изнели питање управо то да ли хоћемо да се гради калдрма по овим ценама као што се предлажу.

Председник. Ја сам се односно тога са овим човеком дуго и много бакћао, и сад вам подносим цене његове о којима треба да размислите да ли нам конвенирају те цене и ако конвенирају онда да кажете да примате у начелу па онда да одредите комисију која ће казати колико нам треба калдрме од које врсте да буде и да учините све даље што треба да се тај посао једном предузме.

К. Главинић. Верујте сасвим би другачији рачун био и други би резултат изашао да је још унапред комисија одређена, која би с предузимачем и цене одредила. Кад то није било, ја сад подносим тај предлог: да се одмах изbere једна комисија која ће да се брине о томе, која ће у исто време да се брине и о подизању школа, и у опште о свим грађевинама општинским, које нам предстоје.

Председник. Молим вас изберите комисију за овај предмет који је на дневном реду. Ја мислим да томе неће бити нико противан. Ово је питање као и школско питање важно али је ипак прече, и више пада у очи што немамо калдрме. Ту већ сваки човек каже да не може више да се трпи оваква калдрма. Ви видите да се свуда и на улици и на јавности у штампани, посдижу прекори да не радимо ништа! Ми не смемо више ни часа оклевати ако хоћемо да не заслужимо прекора.

К. Црногорац. Па и истина је господо да ми заслужујемо прекора. Онда када је општина имала у буџету 300 и 400 хиљада динара ова је градила ипак калдрме, данас, када има у буџету 800.000 она не ради ништа. Пуно права има сваки грађанин да нас коре, што зајиста за 800.000 ми не-

мамо ништа, Радимо дакле. Примимо овај предлог г. Главни-

нића. Одредимо комисију и замолимо је да што живље ради. Није господе запело до стручњака. Ја мислим да ће господа која су овде и која су стручњаци за овај посао драговољно понудити општини своју помоћ. Али, главно је питање оно финансијско питање. Ту ако би рачунали овако: кад имамо и само 120.000 динара за калдрме онда можемо сваке године да гарантујемо и да градимо 10.000 кв. метара калдрме по 12. динара — то је добра цена — Само господа тако, ако будемо живо порадили на овом послу, ми ћемо скинути са себе одговорност. Иначе ја сам први који одобравам што се на нас виче: шта радите са 800.000 динара; нити имамо калдрме нити имамо чесама — немамо ништа. И заиста и садањи одбор, и досадањи и будући, ако не буде радио живо на свима овим потребама општинским, остаће вазда прекоран. Суграђани наши имају права да траже од нас да радимо а ми имамо дужност да радимо, јер зато и есмо овде.

Св. Караџевић. Овај приход није сад тек у буџету, него од пре неколико година, и они одборници, који су пре нас овде били, нису ништа урадили па ипак сада баш они су ти који покрећу публику против овога одбора, тражећи да овај одбор све те послове одмах посвршава. И заиста ми имамо да радимо много и израдићемо извесно много више од наших претходника. С тога ја не примам и одбијам од одбора прекор да не ради.

Мил. Јосимовић. И ја сам хтео да приметим то исто. Београд не живи од данас, но од толико година и тај Београд или управо његови представници који су били овде, нису до данас може се рећи ништа стварно припремили за извршење свих оних потреба и рефорама које су Београду животно потребне. Ми смо на томе послу од пре кратког времена и смем да тврдим да смо ми тек почели рационално да радимо на намирењу тих потреба и да ће овај одбор општински добити благодарност што је овако рационално почео да ради а нити је заслужио, нити ће заслужити прекоре својих суграђана, као што то рече г. Црногорац. Ја то одбијам од овога одбора.

К. Црногорац. Ја сам казао: и садањи и досадањи и будући одбор заслужује да буде прекорен кад не ради ништа. Изволте се о томе уверити из стенографског записника. Тако сам казао и при томе остајем јер тако је у ствари.

Мил. Јосимовић. — Молим вас, нисам свршио. Опет кажем, да је овај одбор предузео да све послове које ради ради рационално; и кад се они изврше рационално и изведу на тај пут да буду извршени рационално, онда се не може рећи да нисмо ништа радили и урадили.

Друга је погрешка што г. Црногорац мисли да имамо овде у општини довољно стручњака. Ја опет кажем да овај посао нису у стању да савладају један и два инжињера. Ту није довољно дати те послове само у израду, него треба да се сврше брзо и да се сврше као што ваља. И само онда кад општина буде имала технички биро као што треба, онда ће бити у стању да савлађује послове. Ово што смо ми почели са комисијама не верујте да ћемо много успети. То су послови које ми нисмо дужни да сами примам на се. Ту се тражи не само мишљење него се тражи да ја записем па да радим тај посао као свој а то и при најбољој вољи није свагда могуће. То је ствар чиста и нетреба да се варамо.

К. Главнић. И ја не примам никакав прекор за рад данашњег одбора. Ми не радимо онолико колико би можда могли да радимо под повољнијим околностима али ипак радимо доста, и што год смо урадили до данас томе се не може никакав приговор учинити. Ми не ћемо ништа на помет

да радимо, Хоћемо о свему да се добро обавестимо хоћемо све што решимо да предходно темељно и добро проучимо. Тако и треба радити. Ко познаје Београд, ко познаје прилике београдске, ко познаје терен београдски — тај ће нам одобрити овакав наш рад. Осим тога, имајте на уму да регулација није готова, нивелација није готова — а можете ли урадити калдрме без тога? Што се год уради данас мора да буде тако урађено да траје за дуга времена. Оволики технички персонал, какав данас општина има, није довољан да савлада све послове. Ја сам као стручњак три месеца вршио овде извесан посао на штету мојих приватних послова и на штету државног посла за који сам плаћен. Радио сам и у комисији за нивелацију. Са нама су радили и чланови грађевинског савета само да се што брже буде готово — и опет сад је негде застала ствар у министарству, и тако ваздан којешта има што утиче на то да одбор не може да ради брже но што ради. — Сад градити пројекте за школе ту треба сести па радити и нарочито бити плаћен. Прорачунати колико и какве калдрме треба да се сагради и т. д. и то је посао, који треба да ради неко који је стручан за то и који треба да буде и плаћен за то. — Хоћу узгред да обратим пажњу само на једну ствар. Кад се калдрма подизата у Кнез-Михајловој улици није питао ни један стручњак. С тога се оно раскопала у невреме. Блата је у њој било усљед тога толико, да су воловима извлачили кола оданде. Направили су камен као што не треба, а градили су и калдрму као што не треба. У осталом није крив камен, него су криве његове димензије. Онакав камен у таквој једној живој улици неће нигде у свету моћи да издржи терет. Осим тога, за ону улицу треба да је и подлога другчија и т. д. Дакле аке хоћемо да вршимо послове онако као што треба па да буде вајде, онда не смемо радити као што се досад радило него се морамо послужити стручњацима.

Мил. Маринковић. Господа су врло добро схватила ову ствар и ја би био мишљења да приђемо решењу ове ствари.

К. Црногорац. И г. Главнића упућујем на стенографски записник односно прекора за нерадњу одбора. Ја мислим да је он читао да мој говор разуме и ја сам господина Главнића а тако исто и г. Јосимовића који је тако исто стручњак молио да они буду надзорници у овим општ. пословима (чује се хвала, хвала) — онда бадава је и право кажем ни садањи ни будући одбор, ако тако буде радио, неће ништа урадити. Ако ви као стручњаци не жртвujete свога времена, онда шта ћете овде, дајте оставку. Кад ви овде у седници јавно и свезако признајете једном инжињеру пуно похвалног рада, па ипак хоћете да чините предлог, како да начините у општини места и другима, онда ја протестујем против такви поступања и ја ћу кажем вам отворено порадити свом снагом да такав предлог не прође. Г. Чађевић је за годину дана израдио оно што сте ви казали да се за пет година не може израдити, — и одбор му је зато одао хвалу. Овде није реч како треба општина да има спремних људи, таквих имамо ми довољно, а има их и у самом министарству грађевина који неће жалити да учине услуге својој општини кад год им се обрати него, овде је главно: да ми као одбор порадимо што брже. Казао сам 300 хиљада дин. у буџету било је и имали смо разних радова а сада имамо 800 хиљада па немамо радова свршених.

Св. Караџевић. Ми смо дужни да узмемо у заштиту наше одборнике који као стручњаци седе овде. Није истина да они нису радили и да не раде.

Мил. Јосимовић. Г. Црногорац је почео са једном француском речи: караба а ја кажем да је он енкапаб пот-

пачио да цени моје радове. Ја нега нећу пенити у његовим пословима као природњака и говорити какве он књиге пише за ђаке средњих школа. Молим, да и он мене као инжињера не цени.

К. Главинић. Никад се нисам отимао, али никад нисам ни избегавао да радим у општинским комисијама кад год сам био за то позиван; па ипак, ја сам доживео, не као одборник, него као технички комisar, позван из грађанства, да се у пређашњем одбору казало о извесном комисијској раду, који је са свим савесно свршен, да је прекрхан преко колена и да сама ствар није довољно проучена, и ако је на том послу читава два месеца озбиљно рађено. Нама, техничарима, који смо овде и сад и у пређашње време не може да се каже да нисмо хтели да радимо у корист општине. Ми смо радили, то је факт, док напротив има господа која нису хтели да раде.

Председник. Ја мислим господо да треба један пут да пређемо на главну ствар: да сада одредимо комисију, која ће предузети да овб уради у најкраћем времену, док су ови људи још ту, јер ако баш оду, ми неможемо после ове послове погађати са нашим калдрмцијама; јер за овако предузеће треба огромних капитала, да би могли бити кредитирани са умереним интересом. Моја је највећа брига само то да не платимо онолико колико не треба да платимо, и да нам посао буде као што треба да буде. Дакле молим вас да саставимо ту комисију.

Св. Караџевић. Ми немамо овде у одбору много стручњака зато мислим да би требало и други из грађанства да дођу у комисију.

Гл. Јосимовић. Ја би молио ону исту господо која су у комисији за водове, да и овај посао узму на се. До душе много их оптерећавамо, али држим да ће се примити.

Св. Боторић. После оваког објасњења г. Главинића и Јосимовића не треба више ништа говорити, него да се избере комисија; а држим да ће она комисија за водове и овај посао најбоље извршити. (Чује се: само да се дода г. Гргур и још један инжињер општински).

Мил. Јосимовић. Та комисија треба пре свега да сазна какав је саобраћај у којој улици и према томе да каже какво где треба да буде грађанске калдрме, и за тим да дачини топове и норме. И то треба да узме целу варош у штудију.

К. Црногорац. Комисија има осим других стручних послова, као главно, да каже то: колико ће метара калдрме требати, колика цена треба да буде и т. д. и т. д.

Председник. Замислите ли ви сву варош да узмете. (чује се свуд) зар свих 62 километра?

Мил. Јосимовић. Иначе ја се не примам да радим.

К. Главинић. Ова ствар изгледа страшније него што је у самој ствари. Кад ми знамо километражу улица, кад знамо ширину и дужину ми знамо и површину. Комисија нека прегледа оно што је урађено и нека каже шта још треба. Међутим може комисија извесне партије да сврши што пре па да их изнесе на решење а да се не чека док се не би свршило са целом вароши.

Председник. Баш кад би ове људе анлажовали ја не би могао да кажем да имамо целу варош да калдрмишемо. Ту би требало грдна сума новаца; него можемо казати за 5—6 година да се изради за 2—3 милијона динара калдрме. Ако би целу варош погодили, онда нека истар кошта 1 дук. то би имало ипак грдну цифру дуката.

К. Главинић. Не ћемо ми одма целу варош да раскалдрмишемо па да је изнова калдрмишемо него постепено, поједине улице, према средствима која будемо имали.

Председник. — јзете ли сви за то да комисија за водове у којуће ући још и г. Гргур Миленковић са једном општ, инжињером ову ствар проштудира и реферира. (Сви смо за то) Добро господо.

Мил. Јосимовић. Молим вас, да не учинимо једну формални погрешку. Треба да се каже изабрате су та и та господа одборници, с тим да се умоле и остала господа која нису у одбору али су у оној комисији. . .

Ст. Караџевић. Ја мислим да г. председник њима пише и да их умоли да се приме овог посла.

Председник. — Разуме се.

К. Главинић. Ја би молио да уђе у комисију и који члан за финансијско питање да и на то обрати пажњу комисија.

Председник. Ја мислим да је главно да се техничка питања осветле, а финансијско ће цео одбор имати да претресе. Комисија се може и на самом мјдану уверити о томе што је овај човек припремио и како мисли да ради.

Милан Ванковић. Ја сам чуо да је нешто радио и г. Николајевић на томе питању за калдрмисање па добро би би било да и то комисија узме у вид.

Председник. Дакле ова је ствар свршене.

Молим вас само још једну ствар да свршимо,

Ми смо држали лицитацију за право саланско и козаре и могу вам казати да је изашла већа цена по што је била ланске године. С тога држим да треба да одоаримо ту лицитацију, јер људи треба да купују стоку пошто ће ускоро отпочети тај рад салонски. Ја вас дакле молим да то одобрите (одобрава се)

Састанак је закључен у 9 час. по подне.

ИСПРАВКА.

11. Октобра 1888 г. Београд.

Господине Уреднице.

„Београдске Општинске Новине“ од 10 Октобра 1888 год. Бр. 33 одштампале су рад: Састанка Одбора Општине Београдске од 27 Августа, 1888 год. у ком је разправљено питање о злоупотребама контролора касапница, и један од г. г. одборника у расправи поменуо је и мене. Пошто г. одборник о самој није био тачно обавештен то молим да ју ја сам тачно изложим.

Прошле 1887 г. један од контролора општински, замолио ме је да му подкажем, ако видим да извесно лице, које станује у истој кући где и ја, ноћу потајно коље стоку, јер вели на исто се лице јако сумња. Шта сам друго могао, но да га запитам, на који начин да му подкажем кад то обично ноћу бива, и он ми је предложио да пазим, па ако приметим, да запалим црвену лампу у мојој соби и да подигнем завесу и то ће бити знак да се у авлији коље.

Шта сам му ја одговорио и дали сам пристао, то је друго питање, но доста то, да је исто лице мени одма сутра дан саопштило цео мој говор са контролором, и ја сам то све саопштио одма тадашњем председнику општине г. Свет. Николајевићу и на томе је ствар свршена.

Молим вас да ову исправку одштампате.

С поштовањем
Димит. Јов. Познановић.